

Titel: Journalen CC

Citation: "Journalen CC", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K17*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Jette Knudsen; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2000 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: [https://tekster.kb.dk/text/sks-cc-int\\_1-shoot-ide6a2f60d-083d-4c73-8721-7fca96329aca.pdf](https://tekster.kb.dk/text/sks-cc-int_1-shoot-ide6a2f60d-083d-4c73-8721-7fca96329aca.pdf) (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K17

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

## Indledning til bibeloversættelserne

Mens SK i perioden 1833-36 flittigt arbejdede med at oversætte dele af Det Nye Testamente fra græsk til latin, blev der i de år af fagets folk sat spørgsmålstegn ved det formålstjenlige i fortsat at anvende latin som eksaminationsprog.\* Som et forvarsel udkom lektionskatalogen på foranledning af H.N. Clausen i 1833 for første gang også på dansk, og i 1835 ophøjede en kgl. resolution i et vist omfang modersmålet til eksamenssprog ved Det Teologiske Fakultet, mens brugen af det latinske sprog ved skriftlig eksamen dog blev fastholdt i de eksegetiske fag.\*

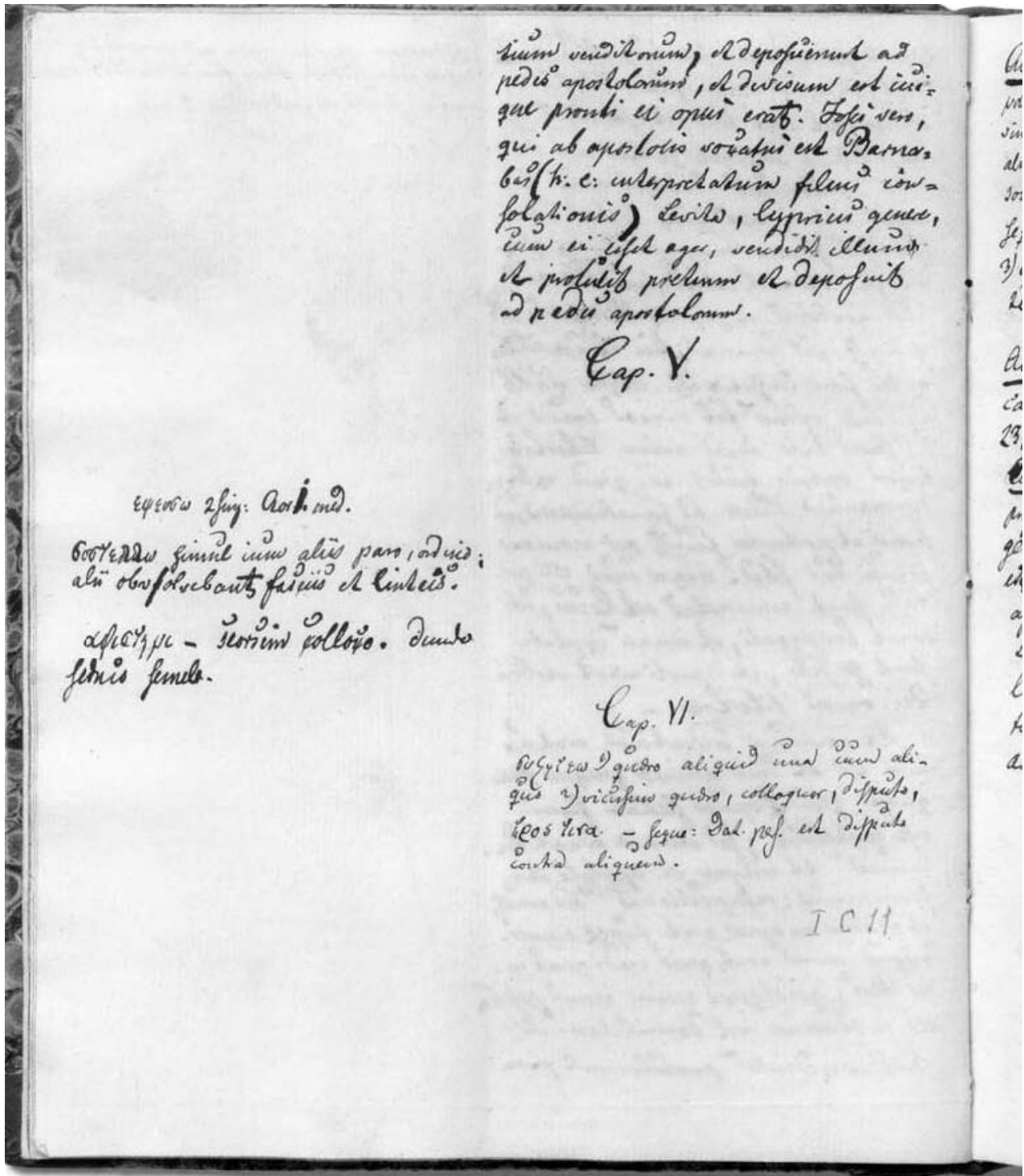
Ved den skriftlige prøve i nytestamentlig eksegesis fik eksaminanden forelagt et stykke af den græske grundtekst, som han uden hjælpemidler skulle oversætte til latin og bagefter – ligeledes på latin – kommentere både sprogligt og indholdsmæssigt.\* Det var således en eksamen, som forudsatte sikre og grundige kundskaber i græsk og et stort aktivt ordforråd i latin.

SK, der i årene 1821-30 var elev på Borgerdydskolen, på det tidspunkt byens og landets førende latinskole, havde til studentereksamen i latin opgivet mere end 11.000 vers poesi og henved 1.250 sider prosa.\* Pensum i græsk var ikke så omfattende, men med sine 10.000 vers Homer og 330 sider prosa ikke mindre frygtindgydende. I kraft af denne omhyggelige filologiske grunduddannelse var den unge SK en kyndig latinist, som allerede i latinskoletiden havde vist sin sans for den latinske stilskrivning.\* I studieårene underviste han i latinsk sprog og latinsk stil på sin gamle skole; han fungerede endvidere som latincensor og hjalp sin gamle rektor Michael Nielsen med at rette de øverste klassers latinske stile.\*

Forklaringen på, at student SK satte sig for at oversætte Det Nye Testamente til latin, ligger således lige for: Det var et projekt, hvis drivkraft i højere grad synes at have været SKs lyst og klare tilbøjelighed for latinsk stil end blot et ønske om at klare den eksegetiske prøve med et godt resultat.\*

Tekstgrundlaget for SKs bibeloversættelser er *Novum Testamentum Graece*, udg. af G.C. Knapp i 1829.\* Denne for sin tid fortræffelige kritiske udgave havde SK anskaffet i to eksemplarer, som i dag findes på Det Kongelige Bibliotek i København. Det ene eksemplar, som blev købt på auktionen over SKs bøger af cand.theol. P.S. Lund,\* har SK at dømme efter de hyppige understregninger i den græske tekst og i det kritiske apparat til stadighed benyttet under selve oversættelsesarbejdet, mens det andet eksemplar\* fortrinsvis har været anvendt, når han gjorde notater til brug for forholdet mellem Det Gamle og Det Nye Testamente og mellem de tre synoptiske evangelier.

Af hjælpemidler er der ud over tidens gængse græske\* og latinske\* ordbøger en enkelt håndbog, som har haft grundlæggende og prægende betydning for oversættelsernes tilblivelse, nemlig Karl Gottlieb Bretschneiders *Lexicon Manuale Graeco-Latinum in libros Novi Testamenti*, 2. udg., bd. 1-2, Leipzig 1829 [1824].\* Denne nytestamentlige ordbog er i lighed med Bretschneiders øvrige produktion godt og solidt håndværk. SKs flittige og konstante anvendelse af *Bretschneider* dokumenteres ikke blot af de marginalnoter,\*



9. Journalen CC, bl. [8v]. Glosseringer i yder- og inderspalten

der fortrinsvis findes i begyndelsen af journalen CC, men fremgår også af de valg, han foretager under arbejdet med at omsætte den græske tekst til latin. Det overrasker ikke, at den skolede filolog SK bruger ordbogen med megen skønsomhed, og der kan hos ham iagttages en stor lyst til at finde på nye og andre løsninger end dem, som *Bretschneider* byder på.

Om SK og hans forhold til de latinske bibeloversættelser, der forelå før ham, har Kalle Sorainen ytret sig.\* Efter hans opfattelse har SK ud over *Vulgata* under sit oversættelsesarbejde også konsulteret de latinske bibeloversættelser, som blev foretaget af Erasmus af Rotterdam (1516), Sebastian Castellio\* (1546-1551) og Theodor Beza (1565). Sorainens materiale overbeviser imidlertid ikke om SKs afhængighed af Erasmus, Castellio og Beza, og en nøjere gennemgang af de pågældende bibeloversættelser har klarlagt, at de spredte lighedspunkter med SKs oversættelser kun har tilfældighedspræg. Der er således ikke noget holdepunkt for Sorainens antagelse, der uretfærdigt lader SK fremstå som en lidt evneløs bibeloversætter, der havde brug for at søge hjælp hos sine forgængere.\*

SK har som enhver anden teologisk student naturligvis kendt og brugt *Vulgata*, dvs. Hieronymus' latinske bibeloversættelse.\* Han har tydeligvis også anvendt den under hele sit oversættelsesarbejde, men rigtignok på en sådan måde, at han befinder sig i en stadig og kritisk dialog med den. Det betyder, at han i reglen skriver noget andet end *Vulgata*, eller at han anfører dens oversættelsesforslag som en mulighed på linie med det, han selv har udtænkt. Det hører til undtagelsen, at han fuldstændig overtager *Vulgatas* tekst, og når han gør det, synes det ikke at ske, fordi han vil gøre sig arbejdet lettere, men fordi en anden og bedre løsning ikke viste sig for ham og måske heller ikke fandtes.

SK har i en marginalnote, CC:1.h, til ApG 3,20-21,\* gjort sig en overvejelse vedrørende oversættelsen og dens forhold til grundteksten:

Jeg har med Flid en Tvetydighed i min Oversættelse, enten kan man sige: ham bør det at indtage Himlen (saaledes d. Danske);\* ell. Himlen bør det at modtage ham; hvilket synes at have dogmatisk Betydning, da Xsti Virksomhed jo ikke var fuldendt før hans Tilbagekomst, og forsaavidt Himlen modtager ham ∴: han vendte tilbage til hvor han var før, for da at indtage Himlen.

SKs bekendte sans for flertydighed fornægter sig ikke her;\* og vender vi os mod indretningen af selve den latinske oversættelse, lader den sig også bedst beskrive – med et af SKs yndlingsord – som dialektisk. Det skal forstås på den måde, at han mange steder i den latinske tekst har angivet flere oversættelsesmuligheder, hvor sådanne forelå.\* Ideerne, som han selv kom på eller hentede i *Vulgata* og hos sin uundværlige *Bretschneider*, er stillet til beskuelse midt i den latinske tekst, og de giver os sammen med SKs mange rettelser af teksten (jf. udgavens kritiske apparat) et godt indblik i den rigdom af sproglige og indholdsmæssige overvejelser, som lå til grund for kompositionen af de latinske oversættelser. Det er typisk nok ofte vanskeligt at se, hvilken løsning SK i det enkelte tilfælde selv har foretrukket.

SK følger normalt meget nøje den græske grundtekst hos *Knapp*. Understregninger i det kritiske apparat viser imidlertid, at han gør sig overvejelser om *Knapps* tekst, og i et par tilfælde kan man sige, at han konstituerer sin egen tekst, idet han optager en læsemåde fra det kritiske apparat. *Knapp* har eksempelvis i 1 Tim 1,4 οὐκ οὐκ, som han oversætter med 'peperit' og omgiver med en parentes, der skal markere hans reservation over for denne mindre gode læsemåde.

SK har enkelte steder (fx ApG 1,12 og 26,23) ladet linier stå blanke til markering af uoversatte passager. Han glemmer undertiden hele eller halve vers (fx Kol 3,14; 1 Thess 2,20; 1 Tim 4,15), og det forekommer hyppigt, at enkeltord, som oftest mindre betydningsfulde, mangler. Omvendt kan det lejlighedsvis iagttages, at SK indsætter ord, som der ikke findes belæg for i grundteksten (fx 'dilecti', Fil 3,1; 'cruenta', Fil 3,10; 'post me', 1 Tim 1,16). Der findes også eksempler på, at ordforklaringer overtaget fra *Bretschneider* har fundet vej ind i teksten (2 Thess 3,1; Tit 2,3; Hebr 2,10 og 11,11).

Egentlige oversættelsesfejl forekommer sjældent. Eksempelvis findes i Tit 2,9 forbindelsen 'servos (...) obedient', som skyldes hastværk. SKs indlevelse i teksten får ham til at skrive 'tibi' i stedet for det 'illi', som grundteksten Hebr 1,5 giver mulighed for. Fejloversættelsen 'ne fures' ('du må ikke stjæle') i Jak 2,11, hvor et 'ne occidas' ('du må ikke slå ihjel') havde været på sin plads, må forklares på den måde, at SK her havde 2 Mos 20,14-15 i tankerne.

Fejl og inkonsekvenser i SKs latinske oversættelser beror undertiden på misforståelser af det græske forlæg. Det gælder fx Hebr 10,5, hvor SK urigtigt gengiver den græske aoristform χατηρωσω ('hjord'), forklarer, hvorfor SK i Hebr 13,20 i stedet for 'pastorem ovium' skrev 'gregem ovium'. Det forekommer oftere, at SK sammenblander det græske indefinitte og interrogative pronomen (fx Hebr 1,5) og de græske personlige pronominer i 1. og 2. person pluralis (fx Kol 2,13). I 1 Tim 4,3 finder vi 'cibis, quæ', hvor relativets overraskende neutrumsform er overtaget direkte fra grundteksten. En tilsvarende inkongruens optræder i Hebr 11,30 'muri J.; circumdata'. Undrende læser man i 2 Tim 2,3 'bonus milites' for 'bonus miles', indtil man forstår, at formen 'milites' er dannet i analogi med det græske forlægs στρατιώτης.

De latinske oversættelser rummer mange eksempler på skrivemåder, der afviger fra normen. Der forekommer konsonantfordobling (fx 'opporet', 'miserunt', 'immitatores'), manglende konsonantfordobling (fx 'flama', 'surexit', 'impossibile') og bortfald af c og p i konsonantgrupperne -nct-, -mps- og -mpt- (fx 'santa', 'sumsimus', 'redemptionem'). SK skriver konsekvent 'recipisco' for 'resipisco' og tilsvarende 'recipiscentia' for 'resipiscentia'.

SKs latin følger i alt væsentligt de regler, som er gældende for den klassiske latins morfologi og syntaks, og det hører derfor til undtagelsen, når der optræder private orddannelser som 'exacerberatio' (dvs. 'exacerbatio'), 'exacerbero' (dvs. 'exacerbo') og 'diviter' samt former, som ikke findes belagt i klassisk latin, fx 'beneficientia' og 'effusit' (for 'effudit'). Det må skyldes hastværk, at SK enkelte steder danner perfektum ved hjælp af præsensstammen og personendelsen i perfektum: 'inciperunt', 'considerunt', 'conjiicierunt' og 'accedistis'. Et særegent fænomen er SKs konsekvente brug af 'ambulo' i passiv.

Nogle få eksempler skal belyse SKs originalitet og selvstændighed som bibeloversætter. I ApG 4,26

gengiver han grundtekstens κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ ('efterfølgere af mig') med 'latores mei' ('bærere af mig'). I 1 Tim 4,8 betegnes legemsøvelse som nyttig 'ad nihil', hvor grundteksten blot har πρὸς ὀλίγον] («Alt formår jeg i ham, der styrker mig, Kristus»); dette har SK fyndigt vendt om til: 'Omnia in me corroborante Chr.' («Alt (er) i mig, når Kristus giver styrke«).

Som tidligere anført befinder SK sig i en stadig dialog med *Vulgata*, som han ambitiøst bestræber sig på at overgå. Sammenfattende må man betegne hans projekt som vellykket. Bibeloversættelserne vidner om, at SK var både en indsigtfuld ekseget og en fremragende latinist, der – med rektor Michael Nielsens ord – havde »et ikke almindeligt Herredømme over det latinske Sprogs (...) skriftlige Behandling«.\*